

սոնց մէջ մարմարիոնին կիրը ամենէն աղէկն է . կրաքարը ամենէն շատ կը գտնուի, իսկ կաւիճը աւելի ծովեզերեայ երկիրներ :

Արային հողը տաք ու չոր կ'ըլլայ բընութեամբ . ուստի թէպէտ մինակ եղած ատենը այնչափ բանի չի գար, բայց շատ մեծ օգուտ կ'ընէ երբոր խառնուի պաղ ու անբեր հողերու հետ : Արային թուֆ՝ ըսուածը տեսակ մը քար է որ մանր մանր գնտակներէ ձևացած է, ու ասոնք մէկմէկու հետ կաշուն նիւթով մը միացած են . ուստի ծակծակ է, ու մէջը բուսոց ու կենդանեաց մնացորդներ ալ կը գրտնուին : Բոլոր կիրը կաւոտ ու եղոտ հողերը լաւցընելու համար շատ աղէկ է :

Վաճը՝ խիստ շատ կը գտնուի . բուրովին լուծուելու համար 450 մաս ջուր կ'ուզէ . երբեմն ջրի պէս թափանցիկ կ'ըլլայ, երբեմն դիմահար ու անգոյն կամ կարմիր, դեղին, բաց կապոյտ ևն, մէջի խառնուրդներուն պատճառաւ : Արաքարը մշակութեան մէջ բուսական ոյժը գրգռելու համար կը գործածուի . բայց ասոր վրայ ետքը կը խօսինք :

Շատ անգամ գաճը աղբիւրներու ու ջրհաններու ջրին մէջ հալած կը գտնուի, և ան ատեն աս ջրերս ծանր ու անեփ կ'ըլլան . այսինքն այնպիսի ջրով բան եփել ուզես նէ՝ շատ ատեն կ'անցնի, ու աղէկ չեփիր :

Հ. Գ. Բ. Ա. :

ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՒՏԵՐ

Ո՛ր է ինչէ կաշիէ որոյի ամանները երկայն ապէն դիմացընելու հնարք :

ԱՆԳԱՆԱՅԻՆ Մէկը կ'ըսէ թէ տաւր տարի է որ իրեք զոյգ ոտքի աման

1 Գ. Գ. Tuf calcaire. ՏՄ. այսօր Լաւը :

2 Գ. Գ. Plâtre, gypse, sulfate de chaux. ՏՄ. Լաւը :

առեր եմ, ու միակերպ կը գործածեմ, և յուսամ որ ինչուան վեց տարի ալ կրնամ գործածել . և իր բանեցուցած հնարքը աս է : Պտուկի մը մէջ կը հալեցընէ լիպրէ մը մեղրամոմ ու կէս լիպրէ խէժ . երբոր աղէկ կը հալին ու մէկմէկու հետ կը միանան, ոտքի ամանը կ'առնէ կը տաքցընէ, ու յետոյ վրձինով մը ան տաք նիւթէն ամէն կողմը կը քսէ ինչուան որ տակի ու վրայի կաշին ալ ծծէ : Եւ որովհետեւ աս կերպով կաշին փայլունութիւնը կը կորսնցընէ, անոր համար մէկ ունկի բւեկնի եղի մէջ կը լուծէ մէկ ունկի մեղրամոմ, դգալ մըն ալ մեղծ՝ : Եւ ջի խառնուրդով ոտքի ամանները աղէկ թրջելէն ետքը, մէկ երկու օր կը թողու, յետոյ աս երկրորդ խառնուրդը վրան կը քսէ ու անանկով կը փայլեցընէ . բայց նայելու է որ կրակի առջև չըլլայ աս երկրորդ գործողութիւնը :

Խնայող երկայն ապէն պահելու հնարք :

ԽՆԱՅՈՐՆԵՐԸ պահելու աղէկ կերպերէն մէկն է՝ զանոնք աւազի մէջ թաղելը : Եւ բանիս համար՝ աւազը պէտք է աղէկ մը չորցընել ու տակառի մը տակը տարածել . ետքը վրան կարգ մը խնձոր դնել, անոր վրայ նորէն աւազ . այսպէս մէյմը աւազ՝ մէյմը խնձոր դնելով տակառը լեցընել : Եւ կերպով խնձորը օդին հետ հաղորդակցութիւն չունենար, նմանապէս չափէ դուրս խոնաւութենէ կը պահպանուի, և բաց օդի մէջ կենալով իր համն որ պիտի կորսնցընէր՝ ասանկով ամենեւին չկորսնցընէր, սաստիկ ցրտէն չսառիր . և այսպէս ինչուան մայիս . յունիս ամիսները կը պահուի :

Պանիր պահելու վրայ :

ԿԵՆԴԱՆԵԱՅ ոսկորները այրէ ինչուան որ ճերմըկին . ան փոշիով պա-

1 Գ. Գ. Գ. Գ. :

տէ պանիրին տակն ու վրան . ասանկով որդը ներս չկրնար մտնել ու երկայն ատեն կը դիմանայ . ուտելու համար որչափ որ կը կտրես՝ ան փոշին վրայէն քերթէ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Լեւոնտիկոսի Կոնստանտին Ստեփանյանի հանգնեցողութիւնը :

ԼԵՎՈՆՏԻԿՈՍԻ գտնուելուն վրայ օրագրիս մէջ խօսած ըլլալով՝, անշուշտ մեր ընթերցողներուն հետաքրքրութիւնը շարժած ենք թէ արդեօք հիմա ի՞նչ վիճակի մէջ է ան երկիրը, ուր որ գիտութիւնը ան աստիճան ոտքի տակ գնացեր ու մոռցուեր էր որ անունն ալ չէր լսուած . ճամարիտ աստուածապաշտութեան պայծառ գաղափարները անանկ աղօտացեր էին որ կռապաշտութեան շուքն ալ հազիւ կը տեսնուէր . մարդկային բնութիւնը ապականած, հարկաւոր արհեստները երեսէ ընկած . մէկ խօսքով՝ մարդու աստուածաստեղծ բնութիւնը փոխուելով՝ կարծես թէ նոր տեսակ արարած մը, նոր տեսակ գազան մը դարձեր էր : Բայց զարմանալին աս է որ հիմա ան երկիրը այնչափ ծաղկած է գիտութեամբ, ու մարդկութիւնը և արհեստները այնպէս առաջ գնացած են, որ ոչ միայն Եւրոպայի կը հաւասարի, հապանաւ մէկ քանի բաներու կողմանէ Եւրոպայի ծաղկած տէրութիւններէն ալ աւելի առաջ գնացած է : Եւ որովհետեւ Լեւոնտիկոսի մէջ հիմակուան երևելի տէրութիւն ու ծաղկած երկիրը Ստեփանյանի նահանգներն են, ու աստարի ալ մասնաւոր տարածայնութի մը ունին Լեւոնտիկոսի հետ որ դեռ ուր վերջանալիքը չգիտցուիր, անոր

համար հոս աս տէրութեան վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը դնենք :

Եւրոպայի 1492-ին Լեւոնտիկոսի գտնուելուց աւելի Եւրոպայի ձեռքով, Եւրոպայի ամէն տէրութիւններն ալ իմանալով աս նոր երկրին բարեբերութիւնը՝ կ'ուզէին տեղ ունենալ հոն . ամենէն առաջ Սպանիացիք 1500 հոգի գաղութական խաւրեցին, որ գնացին հոն քաղաք մը շինեցին՝ սուրբ Գոմիսիկոս անունով, Եւրոպային եղբորը առաջնորդութեամբ . ասոնք վերջը կամաց կամաց տիրեցին Փերուին, Վիլիին ու Լեւոնտիկոսի ուրիշ շատ տեղերուն, և հոն տեղի անբաւ հարստութիւնները նաւերով Սպանիա կը բերէին, որով շատ հարստացան : Եւ բանս տեսնելով Եւրոպայի ուրիշ տէրութիւնները, իրենք ալ սկսան գաղութականներ խաւրել, ինչպէս Լեւոնտիկոսի, Վաղղիացիք, Նոլանտացիք, Եւրոպայի և հարակից տեղերը և հոն տեղի անբաւ հարստութիւնները, որ ետքը բուն Լեւոնտիկոսի տէրութիւնն ապստամբելով՝ մասնաւոր հասարակապետութի կանգնեցին՝ աս կերպով :

Եւրոպայի նորադանդ Լեւոնտիկոսիք ուղղափառները կը հալածէին, ուղղափառներէն շատ մարդիկ ան նեղութենէն ազատելու համար Լեւոնտիկոսի անցնելով՝ իրենց քաղաքներ շինեցին ու հոն բնակեցան . Լեւոնտիկոսի տէրութիւնը ուզելով անոնց բնակիչքը շատցնել ու իրեն իշխանութեան տակը առնել, բոլոր յանցաւորները հոն կը խաւրէր՝ հոն տեղի բնակչացը ծախելով . բայց երբոր տեսաւ թէ անոնք օգուտ ընելու տեղը աւելի փաս կը հասցնեն, սկսաւ աղքատները խաւրել, ու այլ և այլ տէրութեանց աղքատ կամ խեղճ մարդիկն ալ յորդորելով ու որսալով՝ Լեւոնտիկոսի խաւրէին, մասնաւոր Գերմանիայի բնակիչներէն : Եւրոպայի ամեն տէրութիւնը իմացուեցաւ, ամէն տէրութիւն սաստիկ պատժով արգիլեց